

CYNGOR BRO MORGANNWG

Cofnodion cyfarfod Hybrid a gynhaliwyd ar 2 Rhagfyr, 2024.

Mae'r Agenda ar [gael yma](#).

Mae recordiad y cyfarfod ar [gael yma](#).

Yn Bresennol: Y Cynghorydd Elliot Penn (Maer); Cynghorwyr Anne Asbrey, Julie Aviet, Gareth Ball, Rhiannon Birch, Bronwen Brooks, Gillian Bruce, Ian Buckley, Lis Burnett, Samantha Campbell, George Carroll, Christine Cave, Charles Champion, Janice Charles, Millie Collins, Marianne Cowpe, Pamela Drake, Vincent Driscoll, Anthony Ernest, Christopher Franks, Wendy Gilligan, Russell Godfrey, Emma Goodjohn, Ewan Goodjohn, Stephen Haines, Sally Hanks, William Hennessy, Nic Hodges, Mark Hooper, Catherine Iannucci-Williams, Gwyn John, Dr. Ian Johnson, Susan Lloyd-Selby, Belinda Loveluck-Edwards, Julie Lynch-Wilson, Kevin Mahoney, Naomi Marshallsea, Michael Morgan, Jayne Norman, Helen Payne, Sandra Perkes, Ian Perry, Joanna Protheroe, Ruba Sivagnanam, Carys Stallard, Neil Thomas, Rhys Thomas, Steffan Wiliam, Margaret Wilkinson, Edward Williams, Mark Wilson a Nicholas Wood.

609 CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Maer y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngwrdd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

610 YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd y rhain gan Gynghorwyr H.C. Hamilton ac R. Fisher.

611 DATGANIADAU BUDDIANT –

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau buddiant.

612 COFNODION –

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 24 Medi, 2024 fel cofnod cywir, yn amodol ar nodi bod yr Arweinydd mewn perthynas â'r cwestiwn atodol yng nghwestiwn 11 o gwestiynau'r Aelodau wedi egluro mai'r unig air a ddywedwyd. roedd dyfynbris uniongyrchol yn "embrace" a oedd wedi'i dderbyn gan y Cynghorydd Carroll.

613 CYHOEDDIADAU –

Dywedodd y Maer wrth y Cyngor ei bod wedi bod yn ychydig o wythnosau prysur ers y cyfarfod diwethaf a'i fod wedi mynychu llawer o ddigwyddiadau, ac er nad oedd yn rhestru'r holl ddigwyddiadau hysbysodd y Cyngor ei fod wedi mynychu digwyddiadau Diwrnod y Cadoediad yn y Fro a'i fod yn dymuno llongyfarch Bro Morgannwg. Tîm Byw'n Iach Morgannwg, a oedd wedi derbyn canmoliaeth yng Ngwobrau Ffederasiwn Rhieni Caerdydd a'r Fro yn y categori Gwasanaethau Statudol.

Manteisiodd y Maer hefyd ar y cyfle i atgoffa'r Aelodau i ymddwyn yn gwrtais a pharchus at ei gilydd yn unol â Chod Ymddygiad y Cyngor.

Croesawodd y Prif Weithredwr hefyd James Langridge-Thomas, Pennaeth newydd y Gwasanaethau Democrataidd, a oedd wedi ymuno â'r Cyngor yn ddiweddar.

614 CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD –

Cyflwynwyd y cwestiynau canlynol yn unol â'r protocol y cytunwyd arno gan y Cyngor ar 5 Mai, 2010.

(i) **Cwestiwn gan Mr. J. Pulman**

Tra bod yn rhaid i ni, Grŵp Gwyrddion y Barri a'r Fro, gondemnio ymosodiadau Hamas ar 7 Hydref, mae wedi dod yn amlwg bod Gwladwriaeth Israel a Lluoedd Amddiffyn Israel yn cynnal rhyfel hil-laddiad yn erbyn y Palestinaid gyda dros 40,000 a mwy wedi marw. Rydym yn ymwybodol bod y DU yn dal i arfogi Israel a, fel y mae Zarah Sultana wedi nodi, bod rhannau o'r awyrennau bomio F16 yn cael eu cynhyrchu yn y DU. Yr arfau hyn sy'n lladd yn ddiwahân. Rydym hefyd yn ymwybodol bod gan gronfeydd pensiwn llawer o'n Hawdurdodau Lleol fuddsoddiadau mewn llawer o'r diwydiannau arfau. Mae Cyngor Waltham Forest wedi cadarnhau y bydd yn tynnu buddsoddiadau pensiwn yn ôl gan gwmnïau sy'n gysylltiedig â gwerthu arfau, tra bod rhai Cyngorau yng Nghymru yn cyflwyno cynigion i roi'r gorau i'r diwydiant arfau. A all Cyngor Sir Bro Morgannwg sicrhau ei weithwyr, a thrigolion y Sir, nad yw ei fuddsoddiadau yng Nghronfa Bensiwn Cymru yn gysylltiedig â gwerthu arfau i Israel, ac os ydyn nhw, a fydd Cyngor Sir Bro Morgannwg yn dilyn esiampl eraill ac yn mynnu bod y buddsoddiadau hyn yn dod i ben?

Ymateb gan yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau

Mae Cyngor Bro Morgannwg yn rhan o Gronfa Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLIL) Caerdydd a'r Fro sy'n cael ei gweinyddu gan Gyngor Caerdydd. Dyma un o'r 8 cronfa CPLIL yng Nghymru. Mae'r 8 cronfa hyn hefyd yn cronni cronfeydd fel rhan o Bartneriaeth Pensiwn Cymru (PPC).

Mae buddsoddiadau'r Cynllun Pensiwn yn cael eu cefnogi a'u monitro gan Bwyllgor Pensiynau a Bwrdd Pensiynau ac yn cael eu harchwilio'n flynyddol trwy archwilyr mewnol ac allanol.

Fel rhan o egwyddorion cyllid y CPLIL, ni wneir buddsoddiadau mewn sefydliadau sy'n cynhyrchu arfau dadleuol.

Mae'r canlynol yn ddetholiad o'r diffiniadau eithriadau:

Arfau Dadleuol

Mae'r maes ymwneud hwn yn darparu asesiad o ran a yw cwmnïau'n ymwneud â gweithgynhyrchu arfau neu gydrannau dadleuol neu wasanaethau ohonynt. Mae arfau dadleuol yn cael effaith anghymesur a diwahân ar boblogaethau sifil, weithiau hyd yn oed flynyddoedd ar ôl i wrthdaro ddod i ben. Mae rhai arfau dadleuol yn anghyfreithlon, gan fod eu cynhyrchu a'u defnyddio wedi'u gwahardd gan gytundebau a gwaharddiadau rhyngwladol. Mewn gwahanol wledydd mae deddfwriaeth ar waith ynghylch buddsoddiadau mewn arfau dadleuol.

(ii) Cwestiwn gan Mr. R. Curtis

Mae cors dŵr heli yn un o'r cynefinoedd prinnaf yn y DU. Mae cors dŵr heli yr Hen Harbwr yn cefnogi rhywogaethau rhestredig goch sy'n gaeafu fel Gylfinir a Choegylinir. Mae hefyd yn cefnogi rhydwyr ac adar môr eraill fel Hwyaden yr Eithin, Crëyr Glas, Crëyr Bach Copog, Pibydd a Choesgoch. A fydd Cyngor Bro Morgannwg yn datgan yr ardal hon yn Warchodfa Natur Leol a all wedyn gyfrannu at nod Llywodraeth Cymru o ddiogelu 30% o Gymru ar gyfer natur erbyn 2030?

Ymateb gan yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau

Dylai unrhyw safle sy'n cael ei gynnig fel Gwarchodfa Natur Leol (GNL) fod â digon o werth bywyd gwyllt i gyfiawnhau dynodiad. Nodir bod tua 20 o rywogaethau wedi'u nodi o dan adran 7 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 sy'n peri pryder cadwraeth yng nghyffiniau'r hen Harbwr. Mae'r rhan fwyaf o'r rhain yn adar morydol neu adar ysglyfaethus er bod ychydig o loynnod byw a gwyfynod. Mae'r Bae hefyd yn cynrychioli un o'r unig gyfleoedd ar gyfer plannu morwellt yn y Fro, sy'n adnabyddus am ddal carbon aruthrol. Yn unol â hynny, mae Partneriaeth Natur Leol y Cyngor eisoes wedi bod mewn trafodaethau gyda'r Prosiect Morwellt am gyfleoedd o'r fath fel rhan o'r prosiect Datblygu Arfordirol.

Fodd bynnag, wrth ddynodi unrhyw GNL, mae'r canllawiau perthnasol yn glir y dylai Cyngor fod â nodau ac amcanion clir, a bod yn glir o ran sut y bydd yn cael ei rheoli a'i monitro, pa ymgysylltiad a fydd yn cael ei wneud â'r cyhoedd, cyfleoedd ar gyfer addysg a beth yw'r costau cysylltiedig. O ystyried yr uchod, bydd gan ddynodi GNL gostau sylweddol, ond bydd cyfleoedd i wneud cais am arian allanol i gefnogi hyn trwy gefnogaeth y Bartneriaeth Natur Leol. Fodd bynnag, nid yw'r Cyngor wedi derbyn unrhyw wybodaeth eto gan Lywodraeth Cymru am ddyfodol y Bartneriaeth Natur Leol y tu hwnt i fis Mawrth 2025 a thrwy'r bartneriaeth hon y byddai'n rhaid mynd ar drywydd unrhyw waith i ddatgan GNLa'u yn y dyfodol oherwydd costau

parhaus. Ar ôl i ddyfodol y Bartneriaeth Natur Leol gael ei egluro, bydd y Cyngor wedyn yn gallu ystyried dynodiadau GNLau yn y dyfodol.

615 YSTYRIED Y RHYBUDD O GYNNIG A GANLYN [A GYFLWYNWYD GAN Y CYNGHORWYR J. PROTHEROE A C. STALLARD] –

Trafodwyd y Rhybudd o Gynnig isod, a gynigiwyd gan y Cynghorydd Joanna Protheroe ac a eiliwyd gan y Cynghorydd Stallard yn y cyfarfod.

Dadl nid Casineb

Mae'r Cyngor hwn yn nodi â phryder arolwg "Dadl nid Casineb" y Gymdeithas Llywodraeth Leol (Awst 2024), a ganfu:

- Mae dros 70% o Gynghorwyr yn profi camdriniaeth, bygythiadau ac aflonyddu fel rhan o'u rôl.
- Tra bod dadlau ac anghytuno yn hanfodol i ddemocratiaeth iach, cam-drin a brawychu sy'n mynd y tu hwnt i ddisgwrs derbynol ac yn fygythiad difrifol. Mae'n hanfodol ein bod yn ymgysylltu'n barchus ac yn anghytuno'n adeiladol.

Mae'r Cyngor hwn yn nodi ymhellach gydnabyddiaeth "Dim Lle mewn Gwleidyddiaeth: mynd i'r afael â cham-drin a brawychu" Comisiwn Sifil Jo Cox:

- Bygythiad: iaith neu weithredoedd sydd wedi'u cynllunio i lesteirio, dylanwadu neu annog pobl i gymryd rhan mewn trafodaeth gyhoeddus, neu i achosi ofn neu drallod, a allai arwain rhywun i dynnu'n ôl o fywyd cyhoeddus; a
- y dylai pob cynrychiolydd etholedig, yn enwedig y rhai mewn rolau arwain, fodelu ymddygiad parchus.

Mae'r Cyngor hwn yn cydnabod:

- Mae trigolion Bro Morgannwg, yn gwbl briodol, yn disgwyl safonau ymddygiad uchel gan eu cynrychiolwyr etholedig – boed hynny yn y modd yr ydym yn eu cefnogi'n uniongyrchol, neu yn y ffordd yr ydym yn rhyngweithio â'n gilydd mewn cyfarfodydd, ar gyfryngau cymdeithasol ac yn y Siambr hon.

Mae'r Cyngor hwn felly yn penderfynu:

1. Dylai aelodau'r Cyngor hwn fod yn esiampl i ddisgwrs gwleidyddol parchus a meithrin gwarineb a pharch ym mhob ymwneud â'i gilydd a chydag aelodau'r cyhoedd; a
2. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad o Atodiad 2 Protocol 'Safonau Ymddygiad a ddisgwylir gan Aelodau o dan Adran 19 o Gyfansoddiad y Cyngor a Threfn Datrys Anghydfod Lleol y Cyngor ar gyfer ymdrin â honiadau lefel isel o dorri Côd Ymddygiad Aelodau a Bro Morgannwg. Protocol Cyngor Morgannwg – Y safon ymddygiad a ddisgwylir gan aelodau o dan Atodiad 3 i Adran 19 y Gyfansoddiad, i gyd-fynd â'r Cynnig hwn.

Cyflwynodd y Cynghorydd Joanna Protheroe y Cynnig ac eglurodd fod Cynghorwyr lleol wrth galon democratiaeth leol, a'i bod yn iawn ac yn briodol eu bod yn cael eu herio a'u craffu. Fodd bynnag, ni ddylai bwlio ac aflonyddu fod yn rhan o fywyd cyhoeddus, a gwrthododd normaleiddio ymddygiad sy'n ysgogi dadl wenwynig, a oedd yn fygythiad i ddemocratiaeth leol.

Dywedodd y Cynghorydd Dr. Johnson ei fod yn cefnogi egwyddorion gwarineb mewn trafodaeth wleidyddol, ond ei bod yn bwysig i'r ddadl fod yn gadarn, i herio'r rhai sydd mewn grym, ac nad oedd rhyddid i lefaru yn rhydd o ganlyniadau, a bod gan wleidyddion strwythurau yn eu lle i gefnogi hyn gan gynnwys Ombwdsmyr Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, y Swyddog Monitro a'r Pwyllgor Safonau. Atgoffodd yr Aelodau am y broses Datrys Anghydfodau Lleol, a adolygwyd yn 2018, a chyfrifoldeb Arweinwyr Grwpiau o ran rheoli ymddygiad Aelodau eu Grwpiau Gwleidyddol (gofyniad newydd o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021). Roedd nifer o gwynion wedi'u gwneud na chyrrhaeddodd y trothwy ymchwiliad annibynnol oherwydd dyfarniad blaenorol yr Uchel Lys bod disgwyl i Aelodau gael "croen trwchus". Cododd bryderon ynghylch y posibilrwydd o ddefnyddio'r rheolau i atal Cynghorwyr rhag cwyno am eraill, gan effeithio ar ryddid i lefaru. Roedd hefyd yn cwestiynu'r diwygiadau arfaethedig i'r Cyfansoddiad, a oedd yn bennaf yn cael eu llywio gan brosesau, ac roedd angen bod yn glir pa newidiadau yr oedd Cynghorwyr yn dymuno eu gweld a bod angen ewyllys da ar bob ochr i'r Siambr.

Dywedodd y Cynghorydd Carroll ei fod yn cefnogi'r teimlad o fewn y Cynnig i wneud y dadleuon yn well a chytunodd nad oedd neb eisiau gweld cam-drin neu fygwth mewn gwleidyddiaeth. Fodd bynnag, roedd yn rhannu pryderon ynghylch yr adolygiad arfaethedig a beth fyddai hyn yn ei olygu, megis pwy fyddai'n cynnal yr adolygiad a sut y byddai hwn yn gweithredu'n weithdrefnol. Roedd hefyd yn cwestiynu priodoldeb ymdrin â'r materion hyn yn y blwch pleidleisio yn hytrach na'r broses safonau, gan fod natur y ddadl yn aml yn oddrychol. Yn ogystal, dywedodd fod y gyfraith droseddol o bosibl yn broses fwy priodol ar gyfer bygythiadau a bygythiadau.

Awgrymodd y Cynghorydd William y dylai fod yn adolygiad trawsbleidiol, ac y dylai pethau i'w hystyried gynnwys hawl Aelodau i bleidleisio pe bai trafodaeth yn dod i ben a'u bod wedi methu hanner y drafodaeth hon oherwydd cyrraedd yn hwyr neu ddewis peidio â gwrando neu ymgysylltu â'r drafodaeth. Awgrymodd hefyd gosb am weithredoedd ansifil, megis peidio â gwrando ar Aelod arall oedd yn cymryd rhan mewn iaith arall megis y Gymraeg, gan ei fod yn teimlo bod hyn yn dangos diffyg parch at y Cynghorydd a'r gymuned ieithyddol ehangach. Ymyrrodd y Cynghorydd Mahoney â'r Maer gan atgoffa'r cyfan o'r angen i gymryd rhan mewn dadl mewn modd teg.

Eglurodd y Cynghorydd Burnett mai profiadau yn y Siambr oedd bod yna sylwadau tafliadol annerbyniol yn aml nad oeddent yn cael eu cofnodi ac na fyddent yn cael eu nodi gan y Weithdrefn Datrys Anghydfod Lleol. Dywedodd fod angen i'r Cyngor sicrhau nad oedd unrhyw rwystrau i gyfranogiad o fewn y Siambr. Dywedodd hefyd nad oedd y Cynnig yn nodi manylion yr adolygiad y byddai angen i'r Swyddog Monitro ei nodi a bod adolygiad o'r Weithdrefn Datrys Anghydfodau Lleol yn briodol gan ei fod o bosibl yn wrthwynebol rhwng yr Aelodau.

Dywedodd y Cynghorydd Brooks fod pob Aelod wedi gweld cynnydd mewn cam-drin, a oedd yn digwydd i wleidyddion ar bob lefel o'r Llywodraeth ac nad oedd yn gydnaws â bywyd gwleidyddol a dywedodd fod trafodaeth strwythuredig glir yn iach ond bod angen dod at ei gilydd i ymdrin â'r cynnydd mewn cam-drin. Dywedodd hefyd fod angen i Aelodau fel Cyngor osod safonau fel Cyngor ac annog pobl i fod mor gynhwysol â phosibl ac i drafod.

Rhannodd y Cynghorydd Perry ei fod wedi bod yn Gynghorydd ers peth amser, a bod 24 o seddi gwag ar hyn o bryd ar draws Cynghorau Tref a Chymuned Bro Morgannwg, gyda phobl yn gadael oherwydd rhwystredigaeth gyda'r cam-drin a gawsant. Dywedodd ei fod yn derbyn llawer o gwynion, a gallai'r rhain fod yn flinderus yn aml. Rhannodd hefyd rai o'i brofiadau ei hun o gam-drin a brawychu fel Cynghorydd, gan gynnwys cael ei gyhuddo ar y stryd a phobl yn mynd allan o'r car i ddweud rhywbeth annymunol, gan rannu'r effaith a gafodd hyn arno gan gynnwys methu â chysgu.

Dywedodd y Cynghorydd Stallard fod angen i Aelodau ddangos parch at ei gilydd. Dywedodd nad oedd gwleidyddion yn denu parch, yn enwedig ar y cyfryngau cymdeithasol, a'r peth pwysicaf y gallent ei wneud oedd siarad yn glên â'i gilydd, a fyddai'n gobeithio gwella agwedd y cyhoedd tuag at ddemocratiaeth.

Dywedodd y Cynghorydd Haines ei fod yn bryderus am yr effaith ar ryddid i lefaru, a bod unrhyw beth a wneir a allai gael effaith tymor hwy. Dywedodd ei fod yn hapus i ddadlau'n gadarn yn y Siambr gyda'r holl Aelodau a theimlai, os oedd y dadlau'n gyfyngedig oherwydd bod Aelodau'n teimlo na allant drafod na dweud rhywbeth rhag ofn iddynt gael eu hadrodd i'r Pwyllgor Safonau, nid oeddent yn ei farn ef "yn Gynghorwyr mwyach ond yn ddefaid".

Yn dilyn cais gan Aelod am bleidlais a gofnodwyd, cynhaliwyd y bleidlais fel a ganlyn:

Aelodau	Canys	Yn Erbyn	Ymatal
Anne Asbrey	√		
Julie Aviet	√		
Gareth Ball	√		
Rhiannon Birch	√		
Bronwen Brooks	√		
Gillian Bruce		√	
Ian Buckley	√		
Lis Burnett	√		

Samantha Campbell	√		
George Carroll		√	
Christine Cave		√	
Charles Champion		√	
Janice Charles		√	
Millie Collins	√		
Marianne Cowpe	√		
Pamela Drake	√		
Vince Driscoll		√	
Anthony Ernest		√	
Christopher Franks	√		
Wendy Gilligan	√		
Russell Godfrey		√	
Emma Goodjohn	√		
Ewan Goodjohn	√		
Stephen Haines		√	
Sally Hanks	√		
William Hennessy		√	
Nic Hodges	√		
Mark Hooper	√		
Catherine Iannucci-Williams	√		
Gwyn John	√		
Dr. Ian Johnson	√		
Susan Lloyd-Selby	√		
Belinda Loveluck-Edwards	√		

Julie Lynch-Wilson	√		
Kevin Mahoney		√	
Naomi Marshallsea	√		
Michael Morgan	√		
Jayne Norman	√		
Helen Payne	√		
Elliott Penn	√		
Sandra Perkes	√		
Ian Perry			
Joanna Protheroe	√		
Ruba Sivagnanam	√		
Carys Stallard	√		
Neil Thomas	√		
Rhys Thomas		√	
Steffan Wiliam	√		
Margaret Wilkinson	√		
Eddie Williams	√		
Mark Wilson	√		
Nicholas Wood		√	
CYFANSWM	38	13	

PENDERFYNWYD – Derbyn y Cynnig.

Rheswm dros y penderfyniad

Yn dilyn trafodaethau yn y cyfarfod a phleidlais wedi'i chofnodi.

616 YSTYRIED YR HYSBYSIAD O GYNNIG CANLYNOL [CYFLWYNWYD GAN Y CYNGHORWYR G.D.D. CARROLL A J.E. CHARLES] –

Trafodwyd y Rhybudd o Gynnig isod, a gynigiwyd gan y Cynghorydd Carroll ac a eiliwyd gan y Cynghorydd Charles yn y cyfarfod.

Cynaliadwyedd Ariannol Hirdymor

Cyngor Bro Morgannwg:

1. Yn nodi asesiad Archwilio Cymru nad oes gan yr Awdurdod gynllun hirdymor i gefnogi ei gynaliadwyedd ariannol hirdymor;
2. Yn cydnabod record druenus y Weinyddiaeth Lafur o reoli cyllidebau'r Awdurdod;
3. Yn condemnio methiant yr Awdurdod i ddarparu gwerth am arian i drigolion Bro Morgannwg;
4. Yn galw ar y Weinyddiaeth Lafur i ail-werthuso ei blaenoriaethau a sicrhau mai darparu gwasanaethau craidd yw ei phrif ffocws.

Cyflwynodd y Cynghorydd Carroll y Cynnig a dywedodd fod cyllidebau'r Awdurdod yn cael effaith ar drigolion, yn aml trwy godiadau Treth y Cyngor neu godi ffioedd a thaliadau am y Gwasanaethau a Ddarperir, Blynnyddoedd o godiadau dywedodd wedi cael effaith ar gyllidebau aelwydydd yn ystod yr argyfwng costau byw, tra hefyd yn torri gwasanaethau, nad oeddent yn aml yn gweithredu i'r safonau a ddisgwyllir gan drigolion, a gwastraffu mewn meysydd megis gweithredu Oracle a mentrau Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant.

Cyflwynodd y Cynghorydd Dr. Johnson welliant arfaethedig i'r Cynnig, a eiliwyd gan y Cynghorydd Hooper, gan ychwanegu fel a ganlyn:

5. Yn nodi mai'r Blaid Lafur sy'n gyfrifol am Lywodraeth y DU, Llywodraeth Cymru, a Chyngor Bro Morgannwg, a'i bod felly'n gyfrifol am benderfyniadau ariannu ar bob lefel o'r Llywodraeth, ac yn nodi ymhellach effaith newidiadau yng nghyfraniadau Yswiriant Gwladol cyflogaion, a fydd yn cynyddu costau ar gyfer gwasanaethau'r Cyngor megis cartrefi gofal.

Dywedodd y Cynghorydd Dr. Johnson fod angen y gwelliant i ystyried y rhwydwaith a effeithiodd ar y gyllideb, gan gynnwys rôl Llywodraeth y DU wrth ddosbarthu arian. Dywedodd, ar ôl 14 mlynedd o Lywodraeth Geidwadol, fod diffyg cynlluniau tymor hwy yn ddealladwy oherwydd y grant blwyddyn sengl a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru yn flynyddol. Dywedodd fod y sefyllfa ariannol yn effeithio ar bob gwasanaeth a bod y gallu i gynllunio, gan gynnwys tuag at yr amgylchedd, yn ganlyniad i gamreolaeth y Ceidwadwyr yn San Steffan a Llafur Cymru yn y Senedd. Dywedodd y Cynghorydd Dr. Johnson eu bod wedi cael eu briffio yn gynharach yn y dydd ynghylch y pwysau cyllidebol sydd i ddod, gan gynnwys cyfraniadau Yswiriant Gwladol.

Cytunodd y Cynghorydd Perry fod setliadau grant blwyddyn sengl, wedi arwain at faterion yn yr un modd â chyllidebu'n flynyddol, a bod y problemau'n dod o San Steffan a'r Senedd. At hynny, dywedodd fod angen i'r Aelodau ddod o hyd i dir

cyffredin a dod at ei gilydd i lobïo San Steffan ynghylch cyllid un flwyddyn i wella meysydd fel teithio llesol ac ymateb i'r argyfwng hinsawdd.

Dywedodd y Cynghorydd Lloyd-Selby fod y Cynnig yn nodi y dylid ail-werthuso blaenoriaethau ond bod y Cyngor wedi gosod Treth y Cyngor 7fed isaf yng Nghymru, wrth geisio lleihau'r pwysau ar drigolion yn dilyn cyni, roedd yn falch bod 70% o'r gyllideb yn cael ei wario ar ysgolion a Gwasanaethau Cymdeithasol, a dylai'r Cyngor fod yn falch o hyn hefyd gan ei fod yn blaenoriaethu plant, pobl ifanc a'r trigolion mwyaf bregus yn y Fro, tra hefyd yn edrych ar ffyrdd o wneud arbedion ac arbedion.

Dywedodd y Cynghorydd Burnett fod angen ystyried pethau yn eu cyfanrwydd, gydag Adolygiad Archwilio Cymru yn ymwneud â blwyddyn ariannol 2023-24, gyda 17 o 22 o archwiliadau tebyg yn cael eu cyhoeddi ar eu gwefan, a oedd yn dangos darlun tebyg iawn neu yn aml yn waeth na'r Fro. Nid oedd hyn yn syndod gan fod y gyllideb wedi'i gosod yn ystod blynyddoedd chwyddiant uchel o rhwng 4.3% a 13.5% ochr yn ochr â Chyllideb Fach y Truss. Cytunodd hefyd ag Aelodau ehangach ynghylch cyllid blwyddyn sengl, a rhannodd y byddai Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid aml-flwyddyn o'r gwanwyn nesaf ymlaen. Rhannodd hefyd y bu tua £67.5m o doriadau i'r gyllideb o ganlyniad i lymder o dan Lywodraeth ddiwethaf y DU ond ei fod wedi'i warchod yn gymharol o gymharu â Lloegr. Nododd yr arolwg preswylwyr diwethaf, "Dewch i ni siarad am fywyd yn y Fro" flaenoriaethau fel mynediad at ofal a chartrefi, ac er y gallai ymylon gythruddo, roedd problemau yn yr ardaloedd hynny yn waeth o lawer. Rhannodd y Cynghorydd Burnett hefyd fod angen gwleidyddiaeth gynaliadwy ar gyllid cynaliadwy, a chan gyfeirio at y flwyddyn 2019, bu bron i'r Cyngor fethu â gosod cyllideb gyfreithiol o dan y Weinyddiaeth Geidwadol.

Roedd y Cynghorydd Wilson yn anghytuno ag awgrym y Cynnig o chwyddiant yn chwalu codiadau Treth y Cyngor gan nad oedd hyn yn ffeithiol gywir, gan fod CPI dros 10% yn ystod 2022/23 a Threth y Cyngor yn is na hyn yn ystod y blynyddoedd hyn. Rhannodd hefyd nad oedd pob newid yn cael ei yrru gan gyllid, a bod rhai megis newidiadau i gasgliadau biniau o ganlyniad i argyfwng hinsawdd, gan fod y Cyngor eisiau annog mwy o drigolion i ailgylchu. Dywedodd fod codi tâl am gasgliadau gwastraff gardd hefyd wedi darparu incwm i leihau codiadau ehangach yn Nhreth y Cyngor, a bod blaenoriaeth y Cyngor yn ymwneud â diogelu'r rhai mwyaf agored i niwed, a'u bod yn falch o'r modd yr oedd yr ardaloedd hyn yn gweithredu ac yn cael eu hariannu.

Dywedodd y Cynghorydd Aviet nad oedd biniau'n cael eu gwagio oherwydd bod pobl yn rhoi mwy o wastraff y cartref mewn biniau cyhoeddus a dyna'r rheswm iddynt orlifo, nid oherwydd ymdrech gweithwyr. Dywedodd hefyd fod angen adrodd am dyllau yn y ffordd ac anogodd etholwyr i adrodd ar faterion o'r fath er mwyn gallu amserlennu'r gwaith i gael ei wneud.

Atgoffodd y Cynghorydd Brooks yr Aelodau fod yr archwiliad wedi'i gynnal yn ystod cyfnod o chwyddiant uchel a chydabu heriau setliadau ariannu tymor byr. Yna tynnodd sylw at y ffaith bod yr adroddiad archwilio hefyd yn nodi bod gan y Cyngor ddealltwriaeth dda o'i bwysau ariannol a bod ganddo hanes o fynd i'r afael â'r rhain a'i fod wedi nodi risgiau allweddol a chamau lliniaru priodol.

Rhannodd y Cynghorydd Charles ei bod yn teimlo nad oedd yn ddigon da o ran gwerth am arian ac nad oedd unrhyw reolaeth ar wariant, a bod gan y Cyngor ei ben yn y tywod ynghylch gwastraffu arian trethdalwyr, a holodd pa gynlluniau oedd gan y Cyngor i fynd i'r afael â hyn.

Dywedodd y Cynghorydd Sivagnamam fod 14 mlynedd o lymder Ceidwadol wedi creu argyfwng costau byw i drigolion y Fro a theimlai fod y 0.05% o'r gyllideb a wariwyd ar gydraddoldeb ac amrywiaeth, a alluogodd y Cyngor i siarad â'r rhai mwyaf agored i niwed, yn werth da am arian.

Dywedodd y Cynghorydd Hooper fod hon yn broblem systemig, a bod angen i Aelodau ystyried yr effaith ar bobl, gyda swm cynyddol, yn enwedig y rhai sy'n agored i niwed, yn dweud bod costau'n uchel. Rhannodd fod Cartrefi Gofal a darparwyr Gofal Cartref yn cael eu taro gan gynnydd Yswiriant Gwladol a fyddai'n achosi problemau a'i fod yn teimlo nad oedd Fformiwla Barnett bellach yn addas i'r diben a bod angen iddi ganolbwyntio ar fynd i'r afael â materion systemig. Roedd hefyd yn cefnogi pwynt y Cynghorydd Sivagnam ynghylch yr angen i barchu cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant.

Roedd y Cynghorydd Haines yn rhannu yn ei farn ef nad oedd y tyllau yn y ffordd yn broblem a bod angen rhoi wyneb newydd ar ffyrdd. Atgoffodd yr Aelodau hefyd fod y Cyngor yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru ac yn derbyn y setliad isaf ond un yng Nghymru, gyda phob preswilydd yn derbyn £245 yn llai na chyfartaledd Cymru.

Dywedodd y Cynghorydd John nad oedd gan y Cyngor y lefel o gyllideb i ddarparu gwasanaethau cyfredol i'r lefelau y mae'r cyhoedd yn eu disgwyl, ond bod y Cyngor yn gweithio'n galed i wneud y gorau y gallent dan yr amgylchiadau. Rhannodd hefyd fod y Cyngor yn is na chyfartaledd Cymru yn Nhreth y Cyngor o'i gymharu ag Awdurdodau cyfagos megis Pen-y-bont ar Ogwr, ac y gellid darparu gwasanaethau yn y ffordd orau bosibl pe bai'r Aelodau'n cefnogi cynnydd sylweddol yn Nhreth y Cyngor, ond roedd hyn wedi'i gyfyngu i geisio amddiffyn trigolion.

Cadarnhaodd y Cynghorwyr Carroll a Charles eu bod yn derbyn Gwelliant y Cynghorydd Dr. Johnson i'w Cynnig a ddaeth wedyn yn Gynnig o sylwedd. Yn dilyn cais am bleidlais a gofnodwyd, cynhaliwyd pleidlais a gofnodwyd ar y Cynnig fel a ganlyn:

Aelodau	Canys	Yn Erbyn	Ymatal
Anne Asbrey	√		
Julie Aviet		√	
Gareth Ball		√	
Rhiannon Birch		√	
Bronwen Brooks		√	

Gillian Bruce	√		
Ian Buckley		√	
Lis Burnett		√	
Samantha Campbell	√		
George Carroll	√		
Christine Cave	√		
Charles Champion	√		
Janice Charles	√		
Millie Collins	√		
Marianne Cowpe	√		
Pamela Drake		√	
Vince Driscoll	√		
Anthony Ernest	√		
Christopher Franks	√		
Wendy Gilligan		√	
Russell Godfrey	√		
Emma Goodjohn		√	
Ewan Goodjohn		√	
Stephen Haines	√		
Sally Hanks		√	
William Hennessy	√		
Nic Hodges	√		
Mark Hooper	√		
Catherine Iannucci-Williams		√	
Gwyn John		√	

Dr. Ian Johnson	√		
Susan Lloyd-Selby		√	
Belinda Loveluck-Edwards		√	
Julie Lynch-Wilson		√	
Kevin Mahoney	√		
Naomi Marshallsea		√	
Michael Morgan		√	
Jayne Norman		√	
Helen Payne		√	
Elliot Penn		√	
Sandra Perkes		√	
Ian Perry			
Joanna Protheroe		√	
Ruba Sivagnanam		√	
Carys Stallard		√	
Neil Thomas		√	
Rhys Thomas	√f		
Steffan Wiliam	√		
Margaret Wilkinson		√	
Eddie Williams		√	
Mark Wilson		√	
Nicholas Wood	√		
CYFANSWM	22	29	

PENDERFYNWYD – Bod y Cynnig yn cael ei golli.

Rheswm dros y penderfyniad

Yn dilyn trafodaethau yn y cyfarfod a phleidlais wedi'i chofnodi.

617 ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2023/24 (CYF) –

Roedd yr adroddiad yn gofyn am gymeradwyaeth y Cyngor i Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a gyfeiriwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 21 Hydref, 2024. Cyflwynodd yr Arweinydd yr adroddiad a rhannodd sut roedd y Pwyllgor wedi gweithredu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf a chaniatáu i'r Cyngor weithio o fewn canllawiau CIPFA a theimlai fod cyfansoddiad newydd Aelodau Annibynnol cynyddol yn ychwanegu dyfnder cynyddol at waith y Pwyllgor.

Yn dilyn cynnig yr Arweinydd y dylid cymeradwyo'r adroddiad, a eiliwyd gan y Cyngorydd Brooks, fe'i heiliwyd wedyn

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo Adroddiad Blynyddol terfynol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2023/24.

Rheswm dros y penderfyniad

Gan roi sylw i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a'r gofyniad i'r Cyngor Llawn ei ystyried.

618 DATGANIAD CYFRIFON ARCHWILIEDIG 2023/24 (CYF) –

Awgrymodd yr Arweinydd y dylid nodi'r cyfeiriad gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (Eitem 9 ar yr Agenda), gyda thrafodaeth lawnach i'w chynnal wrth ystyried y Datganiad Cyfrifon Archwiliedig terfynol (Eitem 10 ar yr Agenda), fel bod yr eitemau'n cael eu cymryd gyda'i gilydd.

PENDERFYNWYD – Nodi'r cyfeiriad.

Rheswm dros y penderfyniad

I gydnabod bod yr adroddiad ar wahân ar yr un pwnc hefyd ar agenda'r cyfarfod.

619 DATGANIAD CYFRIFON ARCHWILIEDIG 2023/24 (CAC) –

Dywedodd yr Arweinydd, wrth gyflwyno'r adroddiad, fod yr Archwiliad o'r Datganiad Cyfrifon a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol bellach wedi'i gwblhau. Roedd y penawdau allweddol o'r Datganiad Cyfrifon yn Atodiad A yr adroddiad yn fras yr un peth ag a nodwyd yn yr adroddiad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er bod diwygiad i'r Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy wedi'i gynnwys i adlewyrchu'r ddarpariaeth o £750k mewn perthynas â setliad cyfreithiol. Nododd Atodiad B yr adroddiad fanylion y Datganiad Llywodraethu terfynol. Ni chafwyd unrhyw

newidiadau sylweddol o'r datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft a dderbyniwyd heblaw'r ffaith bod yr archwilydd wedi gofyn am rywfaint o wybodaeth ychwanegol a gynhwyswyd mewn perthynas â'r gwaith archwilio perfformiad a wnaed yn ystod y flwyddyn.

Dywedodd y Cyngorydd Hooper ei fod yn aelod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac wedi cyfrannu at y drafodaeth yno a chodi pedwar pwynt, a ddywedodd efallai na fyddai modd ymdrin â nhw yn y fforwm hwn, a oedd yn cynnwys y canlynol,

- Cydgrynhoi'r Fargen Ddinesig a hwyrder cyfrifon;
- Darpariaeth ar gyfer setliad cyfreithiol o oddeutu £750,000;
- Gordaliad i Uwch Swyddogion;
- Atebolrwydd am Rent mewn Cartrefi.

Nododd hefyd gefnogaeth i'r adroddiad, gan ei fod yn credu bod archwiliad anghymwys yn dyst i sgiliau a phroffesiynoldeb y tîm Cyllid.

Dywedodd yr Arweinydd mewn ymateb fod disgwyl i Swyddog Adran 151 Prifddinas-Ranbarth Caerdydd fynd i gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio mewn perthynas â thrafodaeth bellach ynghylch cyfrifon Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Rhannodd hefyd fod Arweinwyr Grŵp wedi cael eu briffio'n llawn ar y sefyllfa'n ymwneud â gordaliadau i uwch swyddogion a bod y setliad cyfreithiol yn fater cyfrinachol na ellid ei drafod mewn fforwm agored ond mewn sesiwn breifat.

Dywedodd y Cyngorydd Hooper fod pynciau o'r fath er budd y cyhoedd. Roedd yn deall pwysigrwydd cyfrinachedd, ond gofynnodd am i fwy o fanylion gael eu rhoi mewn modd agored i drigolion, gan ystyried y gordaliad heb unrhyw ddarpariaethau i uwch swyddogion dalu arian yn ôl, a'r setliad cyfreithiol, gan nad oedd am i ganfyddiad y cyhoedd fod eu bod yn cuddio pethau.

Eglurodd y Prif Weithredwr fod y datganiad ynglŷn â'r ffaith nad oedd darpariaeth i uwch swyddogion dalu arian yn ôl yn ffeithiol anghywir, a bod darpariaeth mewn contractau (ers 2008) i ordaliadau gael eu had-dalu, y cyfeiriwyd ati yn y nodyn briffio a oedd wedi'i ddosbarthu i Arweinwyr Grŵp.

Mynegodd y Cyngorydd Carroll bryderon hefyd ynglŷn â gordaliadau, a dywedodd y byddai'n croesawu cyfle i bob Cyngorydd graffu ar y sefyllfa. Ymatebodd y Cyngorydd Burnett gan ddweud bod Arweinwyr Grŵp wedi cael eu briffio yn unol â hynny a chynigiodd ailddosbarthu'r wybodaeth a roddwyd.

Gofynnodd y Cyngorydd Perry pam na chafodd cymal y contract ei ddeddfu i adennill arian, a dywedodd nad oedd wedi derbyn y wybodaeth hon fel Aelod Annibynnol. Cytunodd y Prif Weithredwr i rannu gwybodaeth a roddwyd i Arweinwyr Grŵp ag Aelodau Annibynnol, er dywedodd fod angen i'r Aelodau fod yn ofalus ynghylch unrhyw ddatgelu gwybodaeth yn gyhoeddus lle roedd unigolion yn gysylltiedig.

Mae'r Cyngor, ar ôl cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon yn unfrydol,

PENDERFYNWYD –

- (1) Cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon Terfynol a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn Atodiadau A a B i'r adroddiad yn y drefn honno.
- (2) Y dylid dirprwyo awdurdod i'r Swyddog A151 mewn cysylltiad â Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i wneud unrhyw addasiadau terfynol i'r Datganiad Cyfrifon Terfynol a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn ôl yr angen.
- (3) Nodi'r ymateb i Ymholiadau Archwilio Archwilio Cymru yn Atodiad C i'r adroddiad.
- (4) Nodi ISA260 Archwilio Cymru a chamau rheoli y cytunwyd arnynt gan Fro Morgannwg.
- (5) Cymeradwyo'r Llythyr Sylwadau sydd ynghlwm yn Atodiad E i'r adroddiad.

Rhesymau dros benderfyniadau

- (1) Y Cyngor yw'r corff sy'n gyfrifol am gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn derfynol.
- (2) Mae'r Archwiliad o'r Datganiad Cyfrifon a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i gwblhau.
- (3) Mae Archwilio Cymru wedi ysgrifennu at y ddwy swyddfa a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu gyda chyfres o ymholiadau i roi sicrwydd ynghylch twyll, partion cyfreithiol a phartion cysylltiedig.
- (4) Mae'r ISA260 i'w nodi ac mae unrhyw addasiad gofynnol wedi'i wneud yn y Datganiad Cyfrifon a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol sy'n cael eu cyflwyno i'w cymeradwyo.
- (5) Galluogi cyflwyno'r Llythyr Sylwadau cyn i'r Cyfrifon gael eu cymeradwyo gan yr Archwilydd Cyffredinol.

620 ADOLYGIAD O DDATGANIAD O EGWYDDORION DEDDF HAPCHWARAE 2005 – 2025-2028 (CYF) –

Cyflwynodd y Cynghorydd Sivagnam, Aelod Cabinet dros Ymgysylltu â'r Gymuned, Cydraddoldeb a Gwasanaethau Rheoleiddiol, y geirda yn hysbysu na fu unrhyw newidiadau i'r polisi a gynigiwyd yn dilyn yr ymgynghoriad a gofynnodd i'r Cyngor am ei gymeradwyaeth.

Yr oedd wedi hyny

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo'r Datganiad o Egwyddorion Trwyddedu arfaethedig ar gyfer 2025-2028.

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys y geirda a thrafodaethau yn y cyfarfod.

621 GWASANAETHAU RHEOLIADOL A RENNIR –DIWYGIO'R CYTUNDEB CYDWEITHIO (CYF) –

Cyflwynodd y Cynghorydd Sivagnam, Aelod Cabinet dros Ymgysylltu â'r Gymuned, Cydraddoldeb a Gwasanaethau Rheoleiddiol, y geirda a gofynnodd i'r Cyngor gymeradwyo'r Cytundeb Cydweithio i gynnwys y drefn gweithdrefnau arbennig, a fyddai'n caniatáu cyflwyno trwyddedau newydd sydd eu hangen ar gyfer gwasanaethau i'r Pwyllgor Trwyddedu.

Yr oedd wedi hynny

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo'r newid arfaethedig i'r Cytundeb Cydweithio o dan Weithred Amrywio rhwng y Cynghorau partner ar gyfer darparu Gwasanaethau Rheoleiddio.

Rheswm dros y penderfyniad

Sicrhau y ceisir cymeradwyaeth briodol mewn perthynas â'r newid arfaethedig i'r Cytundeb Cydweithio trwy ychwanegu Deddf Iechyd Cyhoeddus Cymru 2017 at y rhestr o swyddogaethau a ddirprwywyd i'r Cyd-bwyllgor ac a gynhwysir yn Rhan 1 i Atodlen 1 o Gytundeb Cydweithio'r Cydwasanaethau Rheoleiddiol i'w cytuno gan bob un o'r tri Chyngor partner.

622 ADRODDIAD HUNANASESU BLYNYDDOL DRAFFT TERFYNOL BRO MORGANNWG 2023/24 (CYF) –

Rhannodd yr Arweinydd, wrth gyflwyno'r cyfeiriad, sut roedd yr adroddiad wedi'i ddatblygu yn seiliedig ar adborth gan y Cabinet, Craffu a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cyfeiriodd at yr angen i edrych ar fersiwn iaith blaen fel ystyriaeth tymor hwy gan fod angen i hyn fod yn ddealladwy i drigolion ond hefyd fodloni gofynion deddfwriaethol. Nododd yr Arweinydd fod yr asesiad wedi'i gymedroli yn seiliedig ar adborth, ond bod y Cyngor wedi cael blwyddyn dda o hyd. Cynigiodd yr Arweinydd yr argymhelliad y dylid cymeradwyo Hunanasesiad Blynyddol Drafft Bro Morgannwg fel y'i cynhwyswyd yn y cyfeiriad ac eiliwyd hyn gan y Cynghorydd Brooks.

Rhannodd y Cynghorydd Hooper ei fod yn teimlo bod yr adroddiad yn welliant yn seiliedig ar flynyddoedd blaenorol, gyda mwy o ymdeimlad o edifeirwch a gonestrwydd. Dywedodd hefyd ei bod yn bwysig gwella hygyrchedd. Cyfeiriodd at y sgôr "da" a gofynnodd am eglurhad o ran sut y gellid symud hyn ymlaen.

Dywedodd yr Arweinydd ei fod yn ofyniad statudol, ac y byddent yn parhau i ddysgu, gan gynnwys adborth gan yr Asesiad Panel Cyfoedion a'r Cynllun Corfforaethol. Cytunodd fod mater ynglŷn â'r angen i gael sgwrs agored gyda thrigolion ac nid oedd yn siŵr sut y byddai hyn yn cael ei gyflawni ond byddai'n parhau i geisio. Dywedodd

yr Arweinydd ymhellach fod y sgôr “da” yn seiliedig ar fyfyrrio ar berfformiad yn erbyn yr hyn a nodwyd yn y Cynllun Cyflawni Blynnyddol, a dywedodd y byddai hyn yn drafodaeth ar gyfer yr hunanasesiad nesaf i ystyried mwy o ddata, adborth a meincnodau'r Cyngor.

Dywedodd y Cyngorydd Carroll y byddai'n rhyfedd iddo gymeradwyo'r asesiad "da" yn seiliedig ar sylwadau blaenorol yn y cyfarfod ond croesawodd y newidiadau yn fformat yr adroddiad i wella hygyrchedd. Croesawodd hefyd y newidiadau i fformat yr adroddiadau a nodwyd a chynllunio agenda a fyddai'n cael ei ystyried gan y Gwasanaethau Democrataidd.

Yn dilyn cais, cofnodwyd pleidlais ar yr argymhellion gydag eitem fel a ganlyn:

Aelodau	Canys	Yn Erbyn	Ymatal
Anne Asbrey		√	
Julie Aviet	√		
Gareth Ball	√		
Rhiannon Birch	√		
Bronwen Brooks	√		
Gillian Bruce		√	
Ian Buckley	√		
Lis Burnett	√		
Samantha Campbell	√		
George Carroll		√	
Christine Cave		√	
Charles Champion		√	
Janice Charles		√	
Millie Collins		√	
Marianne Cowpe		√	
Pamela Drake	√		
Vince Driscoll		√	

Anthony Ernest		√	
Christopher Franks		√	
Wendy Gilligan	√		
Russell Godfrey		√	
Emma Goodjohn	√		
Ewan Goodjohn	√		
Stephen Haines		√	
Sally Hanks	√		
William Hennessy		√	
Nic Hodges		√	
Mark Hooper		√	
Catherine Iannucci-Williams	√		
Gwyn John	√		
Dr. Ian Johnson		√	
Susan Lloyd-Selby	√		
Belinda Loveluck-Edwards	√		
Julie Lynch-Wilson	√		
Kevin Mahoney		√	
Naomi Marshallsea	√		
Michael Morgan	√		
Jayne Norman	√		
Helen Payne	√		
Elliot Penn	√		
Sandra Perkes	√		
Ian Perry		√	

Joanna Protheroe	√		
Ruba Sivagnanam	√		
Carys Stallard	√		
Neil Thomas	√		
Rhys Thomas		√	
Steffan Wiliam		√	
Margaret Wilkinson	√		
Eddie Williams	√		
Mark Wilson	√		
Nicholas Wood		√	
CYFANSWM	30	22	

Yr argymhelliad oedd yn cael ei gario ydoedd

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo Adroddiad Hunanasesu Blynnyddol Drafft Terfynol Cyngor Bro Morgannwg 2023/24 fel y'i hystyriwyd gan y Cabinet ar 7 Tachwedd, 2024 (Cofnod Rhif C166).

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

623 ADRODDIAD CANOL BLWYDDYN AR REOLI'R TRYSORLYS 2024/25 (CYF) –

Amlinellodd yr Arweinydd, wrth gyflwyno'r cyfeiriad a anfonwyd at yr Aelodau y diwrnod hwnnw ar ôl penderfyniadau'r Cabinet ar 28 Tachwedd, yr adroddiad canol blwyddyn (mis Ebrill – mis Medi), gan dynnu sylw at y ffaith bod y wybodaeth hon hefyd wedi'i rhoi i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Ystyriodd yr adroddiad ddiweddariad economaidd a oedd yn edrych ar y ffactorau a yrodd economi'r DU yn ystod y cyfnod a oedd yn cael ei adolygu a dadansoddiad o ragolygon cyfraddau llog ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2024 a mis Mawrth 2027. Ni fu unrhyw newidiadau polisi i'r Strategaeth Rheoli Trysorlys ar 30 Medi 2024. Pwysleisiodd yr adroddiad fod benthyciadau newydd yn cael eu benthyca ar sail tymor byrrach gan y rhagwelwyd y byddai cyfraddau llog yn gostwng, gan greu toriad dros dro o strwythur aeddfedrwydd benthyca, ond bod y Cyngor wedi ystyried bod hyn yn ddoeth yn y sefyllfa hon. Dywedodd yr Arweinydd ymhellach fod benthyca yn cefnogi'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a bod dyled allanol wedi cynyddu.

Y Cyngor yn unfrydol

PENDERFYNWYD – Cymeradwyo Adroddiad Canol Blwyddyn Rheoli'r Trysorlys ar gyfer y cyfnod 1 Ebrill i 30 Medi, 2024 a nodi'r defnydd o'r weithdrefn penderfyniad brys.

Rheswm dros y penderfyniad

O ystyried cynnwys yr adroddiad a thrafodaethau yn y cyfarfod a defnydd y Cabinet o'r drefn penderfyniad brys i alluogi'r mater i gael ei ystyried yn y cyfarfod Cyngor Llawn hwn.

624 CYNLLUN CORFFORAETHOL DRAFFT CYNGOR BRO MORGANNWG 2025-30 (CYF) –

PENDERFYNWYD – Nodi'r defnydd o'r Weithdrefn Penderfyniad Brys (Cofnod Cabinet Rhif C131, 10 Hydref, 2024 (fel y nodir yn Adran 15.14.2(ii) o Gyfansoddiad y Cyngor).

Rheswm dros y penderfyniad

Mae adrodd ar y defnydd o'r Weithdrefn Penderfyniad Brys yn un o ofynion Cyfansoddiad y Cyngor.

625 ADRODDIAD HUNANASESU BLYNYDDOL DRAFFT TERFYNOL BRO MORGANNWG 2023/24 (CYF) –

PENDERFYNWYD – Nodi'r defnydd o'r Weithdrefn Penderfyniad Brys (Cofnod Cabinet Rhif C134, 10 Hydref, 2024 (fel y nodir yn Adran 15.14.2(ii) o Gyfansoddiad y Cyngor).

Rheswm dros y penderfyniad

Mae adrodd ar y defnydd o'r Weithdrefn Penderfyniad Brys yn un o ofynion Cyfansoddiad y Cyngor.

626 CYNLLUN TREFNIADAU DERBYN CYDLYNOL 2027-2028 (CYF) –

PENDERFYNWYD – Nodi'r defnydd o'r Weithdrefn Penderfyniad Brys (Cofnod Cabinet Rhif C168, 7fed Tachwedd, 2024 (fel y nodir yn Adran 15.14.2(ii) o Gyfansoddiad y Cyngor).

Rheswm dros y penderfyniad

Mae adrodd ar y defnydd o'r Weithdrefn Penderfyniad Brys yn un o ofynion Cyfansoddiad y Cyngor.

627 CWESTIYNAU YN UNOL AG ADRAN 4.19 O GYFANSODDIAD Y CYNGOR –

Cyflwynwyd yr ymatebion canlynol i gwestiynau'r Aelodau fel y'u cynhwysir yn yr agenda:

(i) **Cwestiwn Gan y Cynghorydd H.M. Payne**

A allai'r Arweinydd roi diweddariad ar y Cynlluniau Lefelu i Fyny a Chynlluniau Hirdymor ar gyfer cyllid Trefi?

Ymateb gan yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau

Rwy'n falch bod Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i hyd at £20m dros y degawd nesaf i'r Barri fel rhan o'r rhaglen Cynllun Hirdymor ar gyfer Trefi, a fydd yn cael ei chadw a'i diwygio, fel rhan o raglen adfywio newydd.

Bydd y rhaglen ddiwygiedig hon yn dod â thrigolion, busnesau a chynrychiolwyr cymunedol ynghyd i yrru newid ymlaen, gan roi'r gofod a'r adnoddau i gymunedau adeiladu eu gweledigaeth ar gyfer adnewyddu a thargedu achosion sylfaenol amddifadedd. Bydd prospectws diwygiedig ar gyfer y rhaglen yn cael ei gyhoeddi yn y flwyddyn newydd, gan gadarnhau'r amserlenni cysylltiedig a set newydd o amcanion strategol. Bydd y Cyngor yn parhau yn ei rôl fel ysgrifenyddiaeth i Bartneriaeth y Barri a bydd gwybodaeth yn cael ei chyhoeddi maes o law am y rhaglen newydd a'r goblygiadau y gallai hyn eu cael i'r Bartneriaeth a'i chynlluniau.

Rwyf hefyd yn croesawu'r cyhoeddiad bod y prosiect Cronfa Ffyniant Bro Rownd 3 wedi'i gymeradwyo a fydd yn golygu £19.9m o gyllid gan Lywodraeth y DU yn cael ei fuddsoddi yn y Glannau. Mae'r Cyngor a'i bartneriaid yn y broses o gyflwyno amserlenni diwygiedig a gwybodaeth ariannol i Lywodraeth y DU fel rhan o'r broses gymeradwyo ffurfiol a byddant yn diweddarau'r Cabinet ar ôl i'r diwygiadau gael eu cadarnhau.

Atodol

Gofynnodd y Cynghorydd Payne sut y byddai barn pobl yn cael ei chynrychioli yn y gwaith hwn wrth symud ymlaen, a dywedodd yr Arweinydd ei bod yn hanfodol bod pobl y dref yn cyfrannu at hyn, ac y dylai'r gwaith o ddatblygu'r prospectws newydd alluogi mwy o bobl i ymgysylltu.

(ii) **Cwestiwn gan y Cynghorydd G. Bruce**

Gyda 900 o gartrefi pellach yn cael eu hadeiladu yn y pentref, pa ddarpariaeth sydd ar gael ar gyfer addysg uwchradd i ddisgyblion sy'n byw yn y Rhws?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg

Mae'r Cyngor yn ymwybodol o ddatblygiad posibl sy'n gysylltiedig ag ardal y Rhws a

allai godi yn y dyfodol, yn enwedig drwy Gynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLIN) y Cyngor. Mae unrhyw niferoedd tebygol o ddisgyblion a gynhyrchir o ddatblygiadau tai newydd bob amser yn cael eu hystyried a lle rhagwelir na fydd digon o gapasiti ar gael mewn ysgolion lleol, ceisir cyfraniad ariannol gan ddatblygwyr trwy gytundeb Adran 106. Bydd y cyfraniad ariannol hwn yn cael ei ddefnyddio i ddarparu llety addysgol ychwanegol lle bo angen. Mae gan y Cyngor hanes da yn hyn o beth ac mae dim ond angen iddo ystyried yr holl adeiladau ysgol modern diweddar sydd wedi'u darparu ledled y Fro sydd wedi cael eu cefnogi gan gyllid A106.

Atodol

Gofynnodd y Cynghorydd Bruce a fyddai'r Aelod Cabinet yn ystyried cynnwys Ysgol Uwchradd Witmore a/neu Lanilltud Fawr i alluogi hwylustod teithio, ac ymatebodd yr Aelod Cabinet gan ddweud y byddai hyn yn dibynnu ar niferoedd disgyblion, a bod yr Adran Addysg yn ymgynghorai yn ystod y broses gynllunio, a allai arwain at fwy o gyllid, ond roedd yn amhosibl dweud ar y pwynt hwn.

(iii) Cwestiwn gan y Cynghorydd M.J. Hooper

Mynychais gyfarfod diweddar Cymdeithas Trigolion Cymunedol Glannau'r Barri sydd wedi ailgyfuno, rhywbeth, rwy'n credu y gallwn ni i gyd gytuno, sy'n newyddion da. Mynychais y cyfarfod ochr yn ochr â chyd-Gynghorwyr y Glannau.

A allai'r Arweinydd roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cyngor am y newyddion diweddaraf ynglŷn â'r datblygwyr yn gorffen gwaith ar y safle, ac a yw hi ac uwch swyddogion yn parhau i gwrdd â'r Consortiwm yn rheolaidd, fel y gwnaethon nhw ymrwymo i'w wneud yn gynharach yn y flwyddyn?

Ymateb gan yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau

Rwy'n ymwybodol o'r cyfarfod a chefais wahoddiad. Yn anffodus, nid oeddwn yn gallu mynd gan fy mod yng nghanolbarth Cymru gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) ar y pryd. Gwnaeth y Dirprwy Arweinydd fynd serch hynny a gofynnodd nifer o gwestiynau.

Mewn ymateb, rwyf i ac uwch swyddogion yn parhau i gwrdd â'r Consortiwm yn rheolaidd, ac mae hyn wedi profi'n broses gadarnhaol ar gyfer sicrhau cynnydd ar y gwaith sydd heb ei gwblhau. Mae adroddiad cynnydd wedi'i gyflwyno mor ddiweddar â 28 Tachwedd, sy'n cynnwys amserlenni cyfredol ar gyfer yr eitemau sydd heb eu cwblhau. Gellir rhannu hyn gydag Aelodau Lleol. Gwnaethom gyfarfod â'r Consortiwm ddiwethaf yr wythnos diwethaf ar 29 Tachwedd. Bydd y cyfarfodydd yn parhau nes bod y datblygiad wedi'i gwblhau. Mae hyn yn rhywbeth rwyf wedi ymrwymo iddo ac yn rhywbeth y byddaf yn parhau i ymrwymo iddo nes ein bod wedi cwblhau'r holl faterion yn llwyddiannus.

Atodol

Gofynnodd y Cynghorydd Hooper a allai'r Cynghorwyr weld y wybodaeth a roddwyd gyda'r Consortiwm, ac ymatebodd yr Arweinydd gan ddweud bod hon yn ddogfen

waith a fyddai'n codi mwy o gwestiynau nag atebion. Dywedodd yr Arweinydd ei fod yn fater i'r Consortiwm ymgysylltu ond ei bod hefyd wedi codi'r mater gyda nhw ac y byddai'n gofyn i'r Consortiwm ystyried cyhoeddi bwletin.

(iv) Cwestiwn gan y Cyngorydd N.B. Marshallsea

Cyhoeddodd y Cyngor hwn argyfwng natur ym mis Gorffennaf 2021 mewn ymgais i warchod bioamrywiaeth. Sut mae deiliaid rhandiroedd y Cyngor yn cael eu hannog i ddefnyddio arferion sy'n gyfeillgar i fywyd gwyllt?

Ymateb gan y Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet dros Lefydd Cynaliadwy

Mae'r Bartneriaeth Natur Leol (PNL) yn cynnig pecynnau bioamrywiaeth cychwynnol a chynllun grantiau bioamrywiaeth y gall deiliaid rhandiroedd wneud cais amdanynt. Yn y gorffennol mae'r PNL wedi gweithio gyda deiliaid rhandiroedd i osod blychau plannu newydd, gwrychoedd, camerâu bywyd gwyllt ac ati. Rydym yn eu hannog i ddefnyddio compost heb fawn ac yn eu hannog i beidio â defnyddio chwynladdwyr / plaladdwyr. Mae'r PNL yn helpu i hyrwyddo a chyflawni bioamrywiaeth well ledled y Fro a bydd yn parhau i weithio gyda deiliaid rhandiroedd a grwpiau cymunedol eraill i ddatblygu enillion a gwelliannau i natur.

Atodol

Gofynnodd y Cyngorydd Marshallsea am fwy o wybodaeth ynghylch sut roedd deiliaid plotiau yn cael eu hannog i beidio â defnyddio chwynladdwyr a phlaladdwyr, a chynigiodd y Dirprwy Arweinydd roi mwy o fanylion y tu allan i'r cyfarfod.

(v) Cwestiwn gan y Cyngorydd C.A. Cave

Pa gamau y mae'r Cyngor yn eu cymryd i sicrhau bod Neuadd Bentref Tregolwyn yn cael ei chynnal a'i chadw'n briodol?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth ac Adeiladu

Rwy'n ymwybodol bod ein swyddogion wedi bod yn gweithio gyda Phwyllgor y Neuadd, y cydnabyddir ei fod naill ai'n cyflwyno neu'n hwyluso ystod eang o weithgareddau gwerthfawr sy'n canolbwyntio ar y gymuned yn Neuadd y Pentref, i fynd i'r afael â phroblemau gyda tho'r Neuadd, ac i ymchwilio i welliannau posibl eraill a fydd yn lleihau costau gweithredu yn ogystal â chynorthwyo i sicrhau dyfodol hirdymor y Neuadd.

Yn anffodus, mae gwaith i fynd i'r afael â phroblemau gyda'r to'n gollwng, a wnaed yn gyflym, wedi datgelu problemau llawer mwy difrifol gydag uniondeb strwythur y to ei hun, ac mae wedi cael ei benderfynu bod angen ailosod y to.

Cyflwynodd y Pwyllgor, gyda chefnogaeth swyddogion y Cyngor, gais am grant i'r Gronfa Perchnogaeth Gymunedol i ailosod y to ac ymgymryd â gwelliannau eraill. Symudodd y cais hwn ymlaen o gam 1 ond ar hyn o bryd mae wedi'i ohirio yn dilyn adolygiad o gynlluniau grant y Llywodraeth ar ôl yr Etholiad Cyffredinol. Ar hyn o bryd rydym yn aros am newyddion a fydd y gronfa grant hon yn parhau, er mwyn

galluogi'r cais cam 2 i gael ei gyflwyno. Tra ein bod yn aros am y newyddion hyn, rydym yn parhau i ymchwilio i gyfleoedd cyllid eraill i fynd i'r afael â'r sefyllfa to yn y ganolfan hon yn ogystal â phroblemau to tebyg eraill mewn amryw o Ganolfannau Cymunedol eraill sy'n eiddo i'r Cyngor.

Atodol

Gofynnodd y Cyngorydd Cave a oedd yn arfer cyffredin gan y Cyngor i or-chwyddo cost gwaith adeiladu (tua 25% yn seiliedig ar y grant a drafodwyd) gan fod y cais am grant oddeutu £30,000 – £40,000 yn fwy na chost y to, a yw'n arfer cyffredin gwneud hyn ac os felly pam? Cytunodd yr Aelod Cabinet i ofyn am fwy o wybodaeth ar gyfer y Cyngorydd Cave ond nid oedd yn credu mai hwn oedd arfer y Cyngor.

(vi) Cwestiwn gan y Cyngorydd Dr. I.J. Johnson

Yn ystod yr wythnosau diwethaf bu sibrydion bod Aviva yn bwriadu rhoi safle Llosgydd Dociau'r Barri yn nwylo'r gweinyddwyr. Mae'r safle hwn wedi bod yn destun ceisiadau cynllunio ers 2008, gan gostio cannoedd, os nad miloedd, o oriau o amser swyddogion.

Beth yw statws presennol ceisiadau cynllunio ar y safle a'r camau nesaf a ragwelir yn y broses gynllunio?

Ymateb gan y Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet dros Lefydd Cynaliadwy

Mae'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr eisoes wedi ysgrifennu i Aviva ac ABP i ofyn am ddiweddariad brys ynghylch statws eu safle a'u cynlluniau ar gyfer y dyfodol. Disgwylir ymatebion a chyn gynted ag y byddwn yn cael ymateb o unrhyw fath, byddwn yn ei rannu gydag Aelodau Lleol, fel y gwnaethom gyda'r datganiad i'r wasg a gyhoeddwyd gennym yn ddiweddar a gyda diweddariad gwefan Aviva sy'n cadarnhau eu bod yn rhoi'r gorau i'r ffatrioedd hyn.

O ran yr apêl yn erbyn gwrthod caniatâd cynllunio, mae'r Cyngor yn dal i aros am ddyddiad dechrau ar gyfer yr apêl gan Benderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru.

Atodol

Gofynnodd y Cyngorydd Dr. Johnson am fwy o wybodaeth ynglŷn â'r trafodaethau a oedd yn cael eu cynnal gyda Llywodraeth Cymru ynghylch y dechnoleg a'i defnydd o ystyried bod safleoedd eraill wedi cael eu gwrthod. Dywedodd y Dirprwy Arweinydd fod cyfarfod wedi'i drefnu gydag ABP ar gyfer 10 Rhagfyr ac y gellir archwilio'r mater wedyn.

(vii) Cwestiwn gan y Cyngorydd J. Protheroe

Mae digwyddiadau tywydd diweddar yn Sbaen wedi dangos i ni pa mor fregus yw ein cadwyni cyflenwi bwyd gyda 25% o gynhyrchiad ffrwythau a llysiau'r DU o dan ddŵr ar hyn o bryd. Mae'n hanfodol felly bod y sector cyhoeddus yn gwneud yr hyn y gall i gefnogi cynhyrchu domestig i adeiladu gwydnwch trwy fyrhau cadwyni cyflenwi a

phrynu'n lleol. A allwch chi ddweud wrthyf beth mae'r Fro yn ei wneud i sicrhau bod gennym fwy o fwyd wedi'i dyfu'n lleol ar blatiau ein plant?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg

Mae bwyd yn cael ei gydnabod fel un o 13 seilwaith hanfodol y DU. Yn 2023 roedd economi Bwyd Sylfaenol Cymru yn werth £9.3 biliwn, gyda'r sector Bwyd a Diod cyffredinol yn werth £24.6 biliwn i Gymru.

Mae llwyddiant dyfodol Sector Bwyd a Ffermio Cymru yn ymwneud â chynhyrchu bwyd yn gynaliadwy, gofalu am ein hinsawdd a chefnogi ein cymunedau gwledig, tra'n goresgyn yr argyfyngau hinsawdd a natur rydym yn eu hwynebu.

Mae pob sector y diwydiant amaethyddol yng Nghymru ac yn fyd-eang yn wynebu heriau sylweddol o ganlyniad i'r patrymau tywydd eithafol rydym wedi'u gweld yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Yng Nghymru mae hyn wedi cynnwys cyfnodau eithriadol o sychder yn 2022, i gyfnodau parhaus o dywydd gwlyb yn 2023/2024.

Mae gan Lywodraeth Cymru uchelgais i gynyddu swm y ffrwythau a'r llysiau sy'n cael eu tyfu yng Nghymru, ond ar hyn o bryd dim ond 6% o'r ffrwythau a'r llysiau sy'n cael eu bwyta yng Nghymru sy'n cael eu tyfu gan y sector garddwriaeth.

Gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru, mae momentwm cenedlaethol yn tyfu y tu ôl i'r cysyniad o weithio gyda thyfwyr, cynhyrchwyr a ffermwyr tuag at ddiwydiant garddwriaeth gynaliadwy. Mae cadwyni cyflenwi effeithlon, byr yn hanfodol i sicrhau llwyddiant, sy'n gofyn am weithio ar y cyd â busnesau fferm, partneriaid masnachol, buddsoddiad economaidd a seilwaith ac ymyrraeth angenrheidiol i fynd i'r afael â methiant presennol y farchnad yn y sector hwn.

Mae'r gwaith hwn eisoes ar y gweill ym Mro Morgannwg ac yn gynharach eleni bu'r Uwch Swyddog Bwyd a Ffermio yn gweithio gyda The Big Fresh Catering Company i gefnogi'r gwaith o gyflwyno Bro Morgannwg fel rhanddeiliad i'r

Prosiect Llysiau o Gymru ar gyfer Ysgolion Cymru (LIGYC) a chyflwyno cefnogaeth ar gyfer a defnydd o gymalau tyfwyr lleol i dendrau ffrwythau a llysiau cysylltiedig sy'n ymwneud â chaffael cyhoeddus mewn ysgolion yn y Fro.

Mae Llysiau o Gymru i Ysgolion Cymru yn un enghraifft yn unig o fenter yng Nghymru sy'n ceisio ymyrryd a sicrhau newid cadarnhaol, sy'n ennill momentwm mawr.

Mae Bro Morgannwg bellach yn cael ei hystyried yn rhanddeiliad allweddol yn y prosiect hwn, gyda thyfwyr o fewn y Fro a The Big Fresh Catering Company yn rhan o'r prosiect a hyd at 10 ysgol bellach yn derbyn llysiau organig Cymreig / lleol yn wythnosol (pan fyddant yn dymhorol) gyda'r rhain yn rhan o'r fwydlen ysgol ddyddiol. Mae The Big Fresh Catering Company, Ysgolion Bro Morgannwg a'u disgyblion gwyh wedi ymddangos yr Hydref hwn mewn darllediadau teledu a radio pwysig yn gysylltiedig â'r prosiect.

Mae gan Symon Dovey, Rheolwr Arlwyo Masnachol Big Fresh, swydd ar Grŵp Llywio LIGYC a byddan nhw a'r Uwch Swyddog Bwyd a Ffermio yn mynychu Cyfarfod Cynllunio ac Adolygu Blynnyddol LIGYC a gynhelir ym mis Rhagfyr i gynllunio ar gyfer tymor tyfu 2025. Mae pedwar tyfwr ychwanegol ym Mro Morgannwg wedi cael eu cyflwyno i'r prosiect LIGYC ac er bod tyfwyr yn gwneud eu penderfyniadau masnachol eu hunain, y gobaith yw y bydd rhai yn ymuno â'r prosiect ar gyfer tymor tyfu 2025, gan gryfhau swm y llyisiau o'r ardal leol sy'n mynd i'r cynllun a'r ysgolion sy'n cymryd rhan ynddo.

Mae hon yn stori lwyddiant anhygoel ac mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn darparu amser, adnoddau ac arbenigedd i gefnogi hyn yn y flwyddyn ariannol nesaf a thu hwnt.

Bydd data ar ostyngiadau allyriadau a maeth sy'n gysylltiedig â'r prosiect yn y Fro yn cael ei gasglu maes o law, a fydd yn cefnogi Prosiect Sero Cyngor Bro Morgannwg.

Fel nodyn rhybudd, mae llwyddiant prosiectau fel LIGYC yn dibynnu ar hyn o bryd ar gronfeydd "pontio'r bwlch" trwy Sustain, yn ogystal â chymorth cyllid arall. Bydd llwyddiant tymor hwy cadwyni cyflenwi lleol o fewn caffael cyhoeddus yn gofyn am ymrwymiad ehangach gan gyrff cyhoeddus i gydnabod gwerth cymdeithasol cadwyni cyflenwi lleol o fewn tendrau, yn hytrach na metrigau ariannol yn unig. Mae'r Bil Caffael newydd sy'n dod i rym yn 2025 yn cefnogi gweithredu'r dull ehangach hwn.

ARLOESED

I gefnogi'r prosiect LIGYC drwy Bwyd y Fro (y mae Cyngor Bro Morgannwg yn ei gefnogi), rhoddwyd grant ariannol i dyfwr o'r Fro sy'n ymuno â'r cynllun yn 2025 i wresogi ei dwnelau polythen sy'n tyfu gan ddefnyddio system TACP naturiol, sy'n cael ei danio gan fiomas, i sicrhau y gellir tyfu mwy o gynnyrch drwy gydol y flwyddyn tra'n dileu'r defnydd o danwydd ffosil a chynhyrchu ffynhonnell compost naturiol heb fawn i gefnogi'r cynhyrchiad parhaus o gynnyrch mewn pridd ffrwythlon.

FFRYDIAU GWAITH YCHWANEGOL

Ar hyn o bryd mae'r Uwch Swyddog Bwyd a Ffermio yn cynhyrchu cyfeiriadur ar-lein o gynhyrchwyr bwyd a diod lleol a fydd yn eistedd ar wefan Ymweld â'r Fro, sy'n anelu at annog cadwyni cyflenwi byr a phrynu cynnyrch lleol gan drigolion, ymwelwyr ac o fewn y Fro yn ogystal â chynyddu chwlfrydedd a gwybodaeth am ble a sut mae bwyd yn cael ei gynhyrchu yn y sir. Bydd hyn yn cael ei lansio gydag ymgyrch gefnogol erbyn y Flwyddyn Newydd.

Mae gwaith arall yn mynd rhagddo mewn perthynas â datblygu Hyb Bwyd-amaeth ger Hensol a gwaith gwella bioamrywiaeth cysylltiedig.

Atodol

Gofynnodd y Cynghorydd Protheroe a oedd y Cyngor yn edrych i barhau â'i berthynas â'r Bartneriaeth hon, a chadarnhaodd yr Aelod Cabinet y bydd yn parhau i wneud hynny.

(viii) Cwestiwn gan y Cyngorydd W.A. Hennessy

A wnaiff yr Aelod Cabinet roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cyngor am y ddarpariaeth sydd ar waith i gefnogi plant ag anableddau dysgu yng Ngorllewin y Fro?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg

Mae'r rhaglen Cymunedau Cynaliadwy dreigl yn cydnabod yr angen i ehangu ein darpariaeth anghenion dysgu ychwanegol (ADY) ymhellach i Orllewin y Fro ac mae wedi cynnwys hyn yn ein rhaglen dreigl hirdymor, yn amodol ar ymgynghori a chyllid wrth gwrs. Mae'r ddarpariaeth hon ar gam cynnar gan nad oes unrhyw dir wedi'i geisio na'i leoli. Fodd bynnag mae cynnwys y prosiect hwn yn y rhaglen cyflawni cynnar yn cael ei arwain gan yr heriau capasiti presennol yn Ysgol y Deri a'i safleoedd lloeren.

Ym mis Gorffennaf 2023, agorodd Derw Newydd (Canolfan Dysgu a Lles yn gynt) ei drysau i ddysgwyr, gan ddarparu hyd at 60 o leoedd ar gyfer addysg addas i blant a phobl ifanc na fyddai'n derbyn addysg o'r fath mewn ysgol brif ffrwd o bosibl oherwydd salwch, gwaharddiad neu fel arall. Mae gwaith hefyd yn mynd rhagddo ar gyfer 150 o leoedd ychwanegol yn Ysgol Llyn Derw, sy'n cael ei datblygu yn Cosmeton ar hyn o bryd.

Yn ogystal, dros y tair blynedd diwethaf bu ehangu a chynnwys Canolfannau Adnoddau Arbennig (CAAau) mewn nifer o ysgolion, gan gynnwys y rhai yng Ngorllewin y Fro. Bydd cynnwys CAAau yn parhau gyda'n strategaeth fuddsoddi mewn ysgolion, gyda'r holl ddatblygiadau ysgol newydd yn darparu capasiti ADY pellach ar draws yr ystâd addysg.

Atodol

Gofynnodd y Cyngorydd Hennessey am fwy o wybodaeth am yr hyn yr oedd y Cyngor yn ei wneud i sicrhau bod digon o gynorthwyr ADY yn cael eu recriwtio mewn ysgolion cynradd yn y Rhws ac mewn lleoliadau cynradd eraill, ac ymatebodd yr Aelod Cabinet gan ddweud y byddai angen archwilio hyn yn seiliedig ar gyllidebau ysgolion unigol, ond byddai'n hapus i ddilyn i fyny gyda'r Cyngorydd Hennessy pe byddai'n cyflwyno ei gais yn ysgrifenedig iddi.

(ix) Cwestiwn gan y Cyngorydd A.M. Collins

Yn dilyn y cyhoeddiad diweddar yn y Gyllideb y bydd y Barri yn wir yn derbyn £20m drwy'r Cynllun Hirdymor ar gyfer Trefi, a all yr Aelod Cabinet perthnasol gadarnhau a fydd cyllid ar gael ar gyfer blwyddyn ariannol 2024/25, neu a yw'r oedi cyn cadarnhau'r cyllid yn golygu y bydd y man cychwyn yn llithro i'r flwyddyn ariannol nesaf?

Ymateb gan y Dirprwy Arweinydd ac Aelod y Cabinet dros Leoedd Cynaliadwy

Bydd y Cyngor, sy'n gweithredu yn ei rôl fel ysgrifenyddiaeth Partneriaeth y Barri, yn derbyn prospectws newydd ar gyfer y rhaglen yn fuan. Bydd cyllid refeniw o hyd at

£400,000 ar gael i'r Bartneriaeth, gyda chyllid cyfalaf yn cael ei ryddhau yn 2026/2027. Mae llawer o waith cynnar y Bartneriaeth angen cyllid refeniw.

(x) Cwestiwn gan y Cynghorydd R.R. Thomas

Sut mae'r Cyngor yn gweithio gyda Heddlu De Cymru, Comisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru, busnesau lleol ac eraill i fynd i'r afael â dwyn o siopau ym Mhenarth?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Ymgysylltu â'r Gymuned, Cydraddoldeb a Gwasanaethau Rheoleiddiol

Mae'r Cyngor yn cysylltu'n rheolaidd â Thîm Cymdogaethau'r Heddlu, i archwilio cyfleoedd i gefnogi gwaith presennol sy'n digwydd i fynd i'r afael â dwyn o siopau.

Mae'r Heddlu ar hyn o bryd yn gweithredu dull gwelededd uchel yng nghanol y dref, gan ymgysylltu'n uniongyrchol â siopwyr a darparu cyngor ataliol ond mae staff y Cyngor yn parhau i fod wrth law i gynorthwyo gydag unrhyw waith sy'n ymwneud â'r pryderon a godwyd.

Mae TCC yn gorchuddio Canol Tref Penarth a gellir darparu lluniau amser real i staff yr Heddlu ar lawr gwlad, yn ymateb i faterion. Mae'r delweddau teledu cylch cyfyng o ansawdd uchel hefyd yn galluogi gweithredwyr yn y ganolfan reoli i olrhain 'personau o ddiddordeb' a rhannu gwybodaeth yn uniongyrchol â'r Heddlu.

Atodol

Holodd y Cynghorydd Thomas a fyddai'r Cyngor yn ystyried cymryd yr awenau neu weithredu Partneriaeth Lleihau Troseddau Busnes neu gynllun tebyg i helpu i roi diwedd ar ddwyn o siopau ym Mhenarth? Dywedodd yr Aelod Cabinet fod y Cyngor eisoes yn gweithio gyda'r Heddlu a busnesau a'i fod yn edrych ar bob ffordd o fynd i'r afael â'r mater.

(xi) Cwestiwn gan y Cynghorydd C.M. Cowpe

Mae'r Cynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLIN) yn cynnwys dau brif safle ymgeisiol yng Nghyngor Cymuned Dinas Powys, ac mae un ohonynt â'r enw 'Gogledd-ddwyrain y Barri'.

Tra'n gwerthfawrogi agosrwydd daearyddol y safle hwnnw i'r Barri, a hefyd i Gyngor Cymuned Gwenfô, mae'n bwysig nad oes dryswch bod hyn o fewn Dinas Powys o dan ffiniau cymunedol presennol a ffiniau cymunedol y dyfodol a argymhellwyd yn ddiweddar gan Gomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru.

Sut mae Cyngor y Fro yn bwriadu mynd i'r afael ag unrhyw ddryswch o ran y safle hwn wrth i ni fynd trwy broses y CDLIN a sicrhau cyfranogiad llawn yn y broses ymgynghori ar draws pob un o'r tair cymuned hyn?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Ymgysylltu â'r Gymuned, Cydraddoldeb a Gwasanaethau Rheoleiddiol

Rwy'n synnu bod hyn yn cael ei ofyn gan eich bod eisoes wedi gofyn yr un cwestiwn i swyddogion ac wedi derbyn ateb yn fanwl gan y Pennaeth Datblygu Cynaliadwy. Gallwn eich cyfeirio at yr ateb hwnnw, ond byddaf hefyd yn ei ailadrodd yma. Mae'r Strategaeth a Ffeirir ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLIN) yn cyfeirio at y safle dan sylw fel 'Tir yng Ngogledd-ddwyrain y Barri', gan mai dyma'r enw a roddwyd gan hyrwyddwyr y safle pan gyflwynwyd y safle i'r Cyngor yn wreiddiol fel safle ymgeisiol.

Er bod y safle o fewn ffin ward Dinas Powys, ystyrir, pe bai'n cael ei ddatblygu i fod yn estyniad swyddogaethol i anheddiad y Barri, bod y safle yn gyfagos â ffin weinyddol Cyngor Tref y Barri, sy'n cael ei ffurfio gan yr A4231 Ffordd Gyswllt Dociau'r Barri. Mae'r safle rhywfaint o bell i ffwrdd o ardal anheddiad ddiffiniedig Dinas Powys ac felly gall unrhyw gyfeiriad at Ddinas Powys yn enw'r safle achosi dryswch.

Fodd bynnag, er mwyn rhoi eglurder pellach i drigolion ynghylch union leoliad y safle, cynigir cyfeirio at y safle fel 'Tir rhwng yr A4231 ac Argae Lane, Gogledd-ddwyrain y Barri' mewn cyfeiriadau at y tir yn y dyfodol.

Mae ymgynghoriadau yn y dyfodol ar y CDLIN yn agored i holl drigolion y Fro a phartïon eraill sydd â diddordeb ac, yn unol â'r ymgynghoriad blaenorol ar y Strategaeth a Ffeirir, bydd cyfres o ddigwyddiadau ymgynghori ar-lein a galw heibio yn cael eu cynnal yn y canolfannau poblogaeth mwyaf.

Atodol

Gofynnodd y Cynghorydd Cowpe am esboniad am yr oedi cyn cynnal cyfarfod cyhoeddus ynglŷn â defnyddio'r safle, ac esboniodd yr Aelod Cabinet ei bod yn ymwybodol bod cyfarfod i fod i gael ei gynnal y tu allan i'r ymgynghoriad.

(xii) Cwestiwn gan y Cynghorydd J.E. Charles

Pa gamau y mae'r Cyngor yn eu cymryd i wella'r ffordd y mae'n trin arian cyhoeddus a lleihau gwastraff?

Ymateb gan yr Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau

Mae gan y Cyngor drefniadau cynhwysfawr ar waith i sicrhau y caiff arian cyhoeddus ei drin yn gadarn.

Mae dull helaeth o osod y gyllideb yn flynyddol sy'n plethu â gosod a chyflawni amcanion y Cyngor trwy ei Gynllun Corfforaethol. Mae Strategaeth Ariannol yn cael ei chymeradwyo ar ddechrau'r broses sy'n agored i graffu. Mae gweithdai yn ystod yr hydref wedi'u llywio gan feincnodi a data ariannol ac anariannol helaeth i yrru'r trafodaethau cyllideb. Dilynr hyn gan adnewyddu rhagdybiaethau ym mis Tachwedd a chynigion ariannol ar gyfer ymgynghori ym mis Ionawr gyda chyllideb derfynol i'r

Cabinet ddiwedd mis Chwefror/Mawrth, i gyd yn destun craffu ac wedi'u cefnogi gan nifer o sesiynau briffio.

Mae'r gyllideb yn cael ei monitro a'i rheoli'n drylwyr trwy gydol y flwyddyn trwy Dimau Rheoli Cyfarwyddiaeth a'r Uwch Dîm Arwain ac yn cael ei hadrodd i'r Cabinet bob chwarter a hefyd i Graffu mewn modd amserol.

Mae'r Cyngor yn asesu ei drefniadau mewn nifer o ffyrdd. Mae'n hunan-asesu yn erbyn Cod Rheoli Ariannol Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA) sy'n cael ei adrodd i Lywodraethu ac Archwilio a'r Cabinet gydag adran o'r asesiad yn destun adolygiad annibynnol ar sail dreigl.

Mae system rheolaeth fewnol gyffredinol y Cyngor yn cael ei hadrodd yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol sy'n rhan o'r Datganiad Cyfrifon blyneddol. Mae hyn yn darparu tystysgrif iechyd ac mae hefyd yn cael ei gymeradwyo gan Archwilio Cymru.

Atodol

Gofynnodd y Cynghorydd Charles a fyddai'r Arweinydd yn ymddiheuro am fethiant y Cyngor i reoli arian cyhoeddus yn ddoeth o ran gordalu cyflogau uwch swyddogion, a nododd yr Arweinydd ei bod yn siomedig nad oedd ei Harweinydd Grŵp wedi rhannu briff ynglŷn â'r gordaliadau a oedd yn gwneud ei datganiad yn ffeithiol anghywir, a nododd na fyddai'n ymddiheuro am ddilyn proses a gweithdrefn.

(xiii) Cwestiwn gan y Cynghorydd S.J. Haines

Mae ardal fawr o Eastvale, Sain Tathan, wedi bod â goleuadau stryd diffygiol ers dros flwyddyn. Pryd fydd y sefyllfa hon yn cael ei hunioni?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet Aelod Cabinet dros Wasanaethau Cymdogaeth ac Adeiladu

Mae sawl diffyg goleuadau o amgylch Ystâd Eastvale, Sain Tathan, yn dilyn gwahanol osodiadau ac uwchraddiadau cyfleustodau, ond mae cyfran fawr o'r diffygion hyn yn ymwneud â seilwaith ceblau sydd mewn perchnogaeth breifat. Er mwyn symud hyn ymlaen, mae Tîm Goleuadau Stryd y Cyngor wedi cysylltu â'r grŵp rheoli sy'n cynrychioli trigolion gyda'r bwriad o ymgysylltu â'r Grid Cenedlaethol ar sail 'heb ymrwymiad', i olrhain y diffygion a phenderfynu ar berchnogaeth, fel y gellir cywiro'r materion hyn cyn gynted â phosibl. Rwyf wedi gofyn i'm Tîm Goleuadau Stryd barhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i chi am y mater hwn wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Atodol

Cwestiynodd y Cynghorydd Haines ymhellach o safbwynt talwr y Dreth Gyngor y ffaith nad oedd y ffaith bod hyn yn broblem trydydd parti yn ddigon da. Dywedodd yr Aelod Cabinet mewn ymateb mai mater i'r perchnogion oedd e lle mae meysydd o berchnogaeth breifat er y byddai'r Cyngor yn hapus i hwyluso trafodaethau o'r fath.

(xiv) Cwestiwn gan y Cyngorydd G.D.D. Carroll

A wnaiff yr Aelod Cabinet roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cyngor am y datblygiad arfaethedig ar Fferm Model yn y Rhws?

Ymateb gan yr Aelod Cabinet dros Ymgysylltu â'r Gymuned, Cydraddoldeb a Gwasanaethau Rheoleiddiol

Yng nghyfarfod arbennig y Pwyllgor Cynllunio a gynhaliwyd ar 18 Mai 2023, rhoddwyd gwybod i'r Aelodau fod yr ymgeiswyr wedi cyflwyno apêl yn erbyn methiant y Cyngor i benderfynu ar gais 2019/00871/OUT o fewn y cyfnod amser priodol. Yng nghyfarfod canlynol y Pwyllgor Cynllunio a gynhaliwyd ar 25 Mai 2023, penderfynodd yr Aelodau gymeradwyo dau reswm tybiedig dros wrthod a phenodi ymgynghorydd allanol i baratoi amddiffyniad y Cyngor i'r apêl yn erbyn y diffyg penderfynu. Yn dilyn asesiad yr Arolygydd Cynllunio o'r Datganiad Amgylcheddol a gyflwynwyd, ystyriwyd bod angen mwy o wybodaeth, ac mae asiant yr Apelydd wedi cyflwyno gwybodaeth ychwanegol mewn ymateb i'r cais hwn. Ers i'r apêl gael ei chyflwyno, mae Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru hefyd wedi cadarnhau bod Gweinidogion Cymru wedi cymryd yr apêl ac wedi penderfynu y dylid ei phenderfynu ganddyn nhw eu hunain, yn hytrach na'r Arolygydd Cynllunio.

Dechreuwyd yr apêl yn ffurfiol gan Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru ar 11 Tachwedd 2024 a bydd yn cael ei thrin drwy Ymchwiliad Cyhoeddus. Ar 19 Tachwedd 2024, anfonwyd llythyrau hysbysu at yr holl aelodau o'r cyhoedd a wnaeth sylwadau ar y cais cynllunio yn rhoi gwybod am yr apêl a sut i anfon unrhyw sylwadau pellach at Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru. Mae'r ymgynghorydd allanol penodedig yn paratoi datganiad achos y Cyngor, a fydd yn cael ei gyflwyno i Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru erbyn 9 Rhagfyr 2024.

Atodol

Gofynnodd y Cyngorydd Carroll am eglurder ynglŷn â'r weithdrefn bleidleisio mewn cyfarfod ym mis Mawrth 2023 gan fod aelodau o'r cyhoedd yn teimlo'n ddryslyd ynglŷn â'r hyn yr oeddent yn pleidleisio drosto ac ymatebodd yr Aelod Cabinet gan ddweud ei bod yn bresennol yn y cyfarfod hwnnw ac nad oedd yn credu bod dryswch ond pe bai aelodau o'r cyhoedd neu Aelodau wedi drysu, byddai croeso iddynt ysgrifennu ati i gael eglurhad.